

כיצד העדים נעשים זוממין?
 מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה,
 אין אומרים: יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו, אלא לוקה ארבעים.
 מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות,
 אין אומרים: יגלה זה תחתיו, אלא לוקה ארבעים.

מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה,
 והלא בין היום ובין לאחר סופו ליתן לה כתובתה אומדין כמה
 אדם רוצה ליתן ככתובתה של זו, שאם נתאלמנה או נתגרשה
 ואם מתה יירשנה בעלה.
 כיצד שמין? איהו: בבעל. ונברא: באשה. ר"ב: באשה ובכתובתה.

מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלה וזו על מנת
 ליתן לו מכאן ועד שלשים יום,
 והוא אומר מכאן ועד עשר שנים אומרים כמה אדם רוצה ליתן
 ויהיו בידו אלה וזו,
 בין נותנן מכאן ועד ל' יום, בין נותנן מכאן ועד עשר שנים.

- א. ה"א: א. חמלוה את חבירו לעשר שנים - שביעית משמטתו, ואף דעכשיו אינו בלא יגוש, סוף בא לידי לא יגוש. ואין לחקש: כ"כ דאי שביעית משמטתו, את הכל צריך לשלם. אלא כ"ב: ב. א"ד א"ר"א: ב. חמלוה את חבירו לעשר שנים - אין שביעית משמטתו, ואף דבסוף יבא לידי לא יגוש, כעת אינו בלא יגוש. ר"ב: ב. א"א תנינא: אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה וזו בידו, בין ל' בין י' ואי שביעית משמטתו, צריך לשלם כל האלף. א"ל ר"ב: ג. ואר"א: ג. האומר לחבירו ע"מ שלא תשמטני שביעית - שביעית משמטת. ליטא לשמואל: מתנה על מה שכתוב בתורה הוא, ותנאו בטל, ויקשה: דשאני מעל מנת שאין בו אונאה, לשמאל אין לו עליו אונאה, ודחי: דע"מ שלא תשמטני בשביעית - אין שביעית משמטתו, ע"מ שלא תשמטני שביעית משמטתו.

- תנא: חמלוה את חבירו סתם - אין רשאי לתובעו פחות מל' יום. סבר רבנן: ח"מ מלוה בשטר, שלא עשוי לטרוד לכתוב שטר, אבל מלוה ע"פ לא שנס במלוה על פה. ותנ"ה להדיא כן. שמואל ל"ח: לא תשב עד שתפרש לי מנין להמלוה את חבירו סתם שאין רשאי לתובעו פחות מל' יום, א"ל: קרבה שנת השבע - שנת השמיטה ל"ל, אלא דיש שמיטה אחרת שהיא כזו, והיינו המלוה את חבירו סתם, שאינו רשאי לתובעו בפחות מל' יום, דשלשים יום בשנה חשוב שנה.

- א. ואר"א: א. הפותח בית הצואר בשבת - חייב הטאת. מתקיף ר"ב: וכי מה בין זה למגופת חבית? א"ל: זה חבור וזה אינו חבור. ב. ואר"א: ב. שלשת לוגין מים שנפל לתוכו קורטוב של יין ומראיהו כמראה יין, ונפלו למקוה לא פסלוהו. מתקיף ר"ב: מה בין זה למי צבע? פסולין את המקוה בשלשת לוגין! שם זה נקרא מי צבע, כאן זה נקרא יין מזוג. ד. ותנן: דהא דפסלו את המקוה - רבא: לקרב כריב"ג, ור"ח כרבנן. דתנן: ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהו כמראה יין, ונפלו למקוה - לא פסלוהו, קורטוב חלב ומראיהו כמראה מים, ונפלו למקוה - לא פסלוהו. ריב"ז: הכל הולך אחר המראה. והסתפק ר"פ: א"ר תני: חסר קורטוב ברישא, אבל ג' לוגין - חסר פסלי, והיינו הכל הולך אחר המראה, ורב כריב"ג. א"ר תני: חסר קורטוב ברישא, אסיפא - רב כדברי הכל? דה"פ מביע, וליטא פשיטא.

- ר"ב: רב יוסף: לא שמיצא לי הא שמעתא. א"ל אבי: את אמרת לנו אותה וכך אמרת, דב"ל תני חסר קורטוב ברישא, וה"ו אסיפא פליג, דב"דאמר כדברי הכל. ג. ואר"א: ג. הטובל בחבית מלאה מים שנפלה לים הגדול לא עלתה לו מביאה בים הגדול שעומד דחיישינן לג' לוגין שלא יהו במקום אחד.

התנא של המשנה ממשיך לדבריו המשנה בסנהדרין שכל הזוממין מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזוממי בת כהן ובוועלה, שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. ויש עדים זוממין אחרים, שאין עושין בהן דין הזמה כל עיקר אלא מלקות ארבעים כיצד? מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה, אלא לוקה את הארבעים.

- א. מרדכי: א. ועשיתם לו כאשר זמם; - ולא לודעו. וא"ל לפוסלו לבד דכאשר זמם לעשות' וליכא ק"ו, מה המחלל אינו מתחלל, הבא לחלל ולא חילל ק"ו שלא יתחלל א"כ בטלת תורת עדים זוממין, דמה סוקל אינו נסקל, ק"ו הבא לסקול ולא סקל! מחזורתא כדשינן מעיקרא. [כתיובו של ריב"ל]

מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות בו.
 הוא יגוש אל אחת הערים - ולא זוממין.
 מה הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה, ק"ו הן שלא עשו מעשה במזיד.
 היא הונחת הוא שעשה מעשה במזיד לא יגלה שלא תהא לו כפרה הן שלא עשו מעשה - במזיד יגלו, שתהא להם כפרה!
 מחזורתא כד"ל.

עולא: רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מניין?
 ד' והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע, לא מצד: שהרשיעו או הצדיקו ילקו, אלא שהרשיעו צדיק, ובאו אחרים והצדיקו הצדיק והרשיעו העדים - והיה אם בן הכות הרשע. ולא מצד: לא תענה' - דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

- ת"ר: ד' דברים נאמרו בעדים זוממין: א. אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה, - כדאמרן. ב. ואין גולין לערי מקלט, - כדאמרן. ג. ואין משלמין את הכופר, סברי: כופר כפרה, והן לא בני כפרה. ל"ה: הוא כרישכריב"ג: ד' ונתן פריון נפשו - דמי ניוק, רישכריב"ג: דמי מזיק. שחלקו אי כופר כפרה או ממון דהר"פ כו"ע כופר כפרה, וחלקו: אי בדניק, או בדמזיק שיימינן. טעמא דרבנן: מה השתה למעלה דניוק אף השתה דלמטה בדניוק. ול"ה: ונתן פריון נפשו כתיב. ורבנן: הגם שפריון נפשו כתיב, אבל השומה היא בדניוק.

ה. ואין נמכרין בעבד עברי,
 [כבור מסברא שבאין לו ויש להם אין נמכרין דאילו היה לו לא היה נמכר]
 ה"מ כשיש או לו או להם אבל כשאין לו, ולא להם - נמכרים אל רבא: ונמכר בנכתי - ולא בזוממו.

משום ר"ע אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן.
 דס"ל קנס הוא, וקנס אין משלם ע"פ עצמו.
 תדע, שהרי לא עשו מעשה, ונהרגים ומשלמין.
 וכן א"ר: תדע, שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים.

- ר"ב: ר"ב: עד זומם משלם לפי חלקו. לא: שזה משלם חצי מה משלם חצי. דהא משלשין בממון ולא במלקות. ולא: כשהוזהם חד מהם שמשלם חציו - דאין עד זומם משלם ממון עד שזוממו שניהם. א"ל באומר: העדנו והזוממו בב"ד פלוני וחוייבנו ממון, ולא בשקר העדתי דאין חוזר ומגיד. פ"א: כיון דאין יכול לחייב את חבירו, הוא גם לא מתחייב, - קמ"ל.

ואפי אמרו: בער"ש הרג פלוני את הנפש- נהרגין, שבזמן עדותן אינו בן קטלא. דמא"כ בגמר דין דבאו שנים ואמרו: בחד בשבת נגמר דינו של פלוני, ובאו שנים ואמרו: בחד בשבת עמנו הייתם, ובער"ש נגמר דינו של פלוני, אפי אמרו: ב' בשבת נגמר דינו אין נהרגין, דבזמן עדותן הוא בר קטלא.

וכן לענין תשלומי קנס, באו שנים ואמרו: בחד בשבת גנב וטבח ומכר, ובאו שנים ואמרו: בחד בשבת עמנו הייתם, אלא בשני בשבת גנב וטבח ומכר - משלמין, אפי אמרו: בער"ש גנב וטבח ומכר משלמין, דבזמן עדותן אינו בר תשלומין

בא שנים ואמרו: בחד בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו, ובאו שנים ואמרו: בחד בשבת עמנו הייתם, ובער"ש גנב וטבח ומכר ונגמר דינו, ואפי אמרו: בחד בשבת גנב וטבח ומכר ובשני בשבת נגמר דינו - אין משלמין, דבזמן שמעידים - בר תשלומין הוא.

רבי יהודה אומר: איסמטת היא זו וריק כת ראשונה נהרגת. לא מירד: כשקדמו והרגו - דא"ה מאי אשמעי' רבא אביה: אלא אינה אלא כת אחת - נהרגת, אי איכא טפי אין נהרגין. וקשיא: דהא בלבד קאמר

הוחזקה להביא עדים ששיקרו ואח"כ הביאה עדים שלא שיקרו מעשה באשה שהביאה עדים ושקרו, הביאה עדים ושיקרו, הביאה עדים אחרים ולא שיקרו ר"ל הוחזקה זו. אלא אם היא הוחזקה, כל ישראל מי הוחזקו? אח"כ הוזמן כזה מעשה אצל ר"י, אלא הוחזקה זו. ואל"ל אם הוחזקה זו, לא כל ישראל הוידר"ל פנים כעסות לא, על שלא אמר דבר זה בשם ר"י.

לימא ר"ל דאמר כר"י, ור"י דאמר כרבנן אלא ר"ל: אלא דאמר דדוקא כשאין אדם שמתור אחריהם, אבל כאן האשה מחזרת ור"י: אלא דוקא כשלא כולם נמצאים לידם, משא"כ כאן אלו יודעים בעדות ואלו לא

אין העדים וזממין נהרגין עד שיגמר הדין, שהרי הצדוקין אומרים: עד שיהרג שנאמר: נפש כנפש. אלא חכמים: והלא ועישים לו כאשר זמם לעשות לאחו, והרי אחיו קיים. ונפש כנפש - שאינן נהרגין עד שיגמר הדין.

אין העדים וזממין נהרגין עד שיגמר הדין לא הרגו - נהרגין, הרגו - אין נהרגין. אמר אביה: בני, לאו ק"ו הוא? אלא לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין. עונש איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו, ערות אחותו נלה, לבת אמו ובת אביו, ואף שהוא ק"ו מבת אמו שלא בת אביו ולהיפך - הא למדת, שאין עונשין מן הדין.

שאינן מוהירין מן הדין אחרת: ערות אחותך בת אביך או בת אמו לבת אביו שלא בת אמו ערות בת אשתו' אחותך היא, לבת אביו ובת אמו ואף שהוא ק"ו. חייבי מלקיות - רשע' רשע' - חייבי גלות - אתיא רוצח' רוצח'. אראה בנתמה, אם לא הרגתי עד זומם, להוציא מלבן של צדוקים שאומרים: אין העדים וזממין נהרגין עד שיהרג הנדון. אראה בנתמה, אם לא שפכת דם נקי, שהרי אמרו חכמים: דאין העדים וזממין נהרגין עד שיוזמו שניהם, ואין לוקין עד שיוזמו שניהם. מיד קבל עליו ר"ם: שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח. וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד, והיה קולו נשמע, וכסבורין העם לומר: קולו של הרוג, אפי קולי שלי הוא, תדעו, למחר הוא מת אין קולו נשמע. אלא דאבי: א. שמא בדין קם בהדיה, ב. שיב"ט פייסו להרוג!

משא"כ בנהר ביין, וכי תרומה שנפל שם שטמא, קבל שלא מעמידים אחזקה מעידין אנו באיש פלוני שחייב להכירו מאתים וזו, ונמצאו זוממין ל"ה לוקין ומשלמין שלא השם המביאן למכות מביאן לתשלומין וחכ"א: כל המשלים אינו לוקה. מעידין אנו באיש פלוני שחייב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין ל"ה לוקין שמונים, משום לא תענה ברעך עד שקר, ומשום ועישים לו כאשר זמם. וחכ"א: אין לוקין אלא ארבעים.

כרי רשעתו' ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות, קלא: גר ממוציא ש"ר שלוקה ומשלם וכל כרע' דעדים זוממין קנס לא תעלא אדא ד'לא תותירו מעט עד בקר והותר ממנו עד בקר וכו'. בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת, לומר שאין לוקין עליו. לא מן השם הוא זה, אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה, ואלו לוקין עליו. מכלל דלא' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, וילין: ממוציא ש"ר ומעדים זוממין יחד, דהצד שוה שבהן שאין בו מעשה ולוקין עליו. ואין לפרוק: צד שווה שבהן שכן קנס - ה"ל לאו ס"ל כ"ע. ואין לפרוק: שכן יש בהן צד חמור - דצד חמור לא פרין. ולרבנן: לא תענה ברעך עד שקר מיבעי לאזהרה לעדים זוממין. ולר"ם: אזהרה לעדים זוממין נפק' - מודנשארם ישמעו וראו ולא יסיפו עד. ולרבנן: ההוא מיבעי ליה להכרזה. ול"ה הכרזה מישמעו וראו נפקא.

משלשין בממון ואין משלשין במכות. כיצד? העידוהו שהוא חייב להכירו מאתים וזו ונמצאו זוממין משלשין ביניהם, אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים.

מנין שאין משלשין במכות אביה: כרע בחייבי מיתות ב"ד אין מיתה למחצה אף רשע בחייבי מלקות רבא: בעי' כאשר זמם לעשות לאחו וליכא. ממון מצטרף, ולא מלקות.

אין העדים נעשים זוממין עד שיוזמו את עצמן. כיצד? אמרו: מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להם: היאך אתם מעידין? שהרי נהרג זה או הותר זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין. אבל אמרו להם: היאך אתם מעידין? שהרי אתם עמנו אותו היום במקום פלוני - הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם. באו אחרים והוימום, באו אחרים והוימום, אפי מאה - כולם יהרנו. ר"י אומר: איסמטת היא זו, ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד.

מנין שהזמה רק שמעידים על העדים עצמן. ר"א: 'הנה עד שקר העד' עד שתשקר גופה של עדות. ב. דר"ש: 'לענות בו סרה', עד שתסרה גופה של עדות.

ה'ת' כסתירת העדים באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני הנפש, ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם, - חזינן, אי כשעמדו במערב יכלו לראות למזרח אין אלו זוממין ואי לא הרי אלו זוממין וקמ"ל: דלא חיש' שרואים כ"כ למרחק. אמרו שנים בסורא בבוקר ראשון הרג פלוני הנפש, ושנים אמרו: בערב ראשון עמנו הייתם בנהרדעא, - חזינן, אי מבוקר לערב יכולים לילך מסורא לנהרדעא לא היו זוממין ואי לאו הוו זוממין. דלא חיש' לגמל פורח באויר. אמרו שנים: באחד בשבת הרג פלוני את הנפש, ובאו שנים ואמרו: עמנו הייתם בחד בשבתא, אלא בשני בשבת הרג פלוני את הנפש,

על פי שנים עדים או שלשה עדים זימת המת'
 אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא
 להקיש שנים לשלשה מה שלשה מזימין את השנים, אף השנים
 יזימו את הנ'. ומנין אפי' מאה? ת"ל: עדים.
 ר"ש: מה שנים אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן וזממין.
 ומנין אפי' מאה? ת"ל: עדים.
 ר"ע: לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו
 כיוצא כאלו.
 ואם כן ענש הכתוב לנמפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על
 אחת כמה וכמה ויאלם שכר לנמפל לעושי מצוה כעושי מצוה.
 ומה שנים, אף ג', נמצא אחד מהן קרוב או פסול - עדותן במלה.
 מנין אפי' מאה? ת"ל: עדים.
 רבי יוסי: כר"א ברני נפשות אבל ברני ממונת תקיים העדות בשאר
 רבי אומר: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות.
 ואימתי? בזמן שהתרו בהן, אבל בזמן שלא התרו בהן,
 מה יעשו שני אחין שראו כאחד שהרג את הנפש?

רבי: והוא, שהעידו כל אחד בתוך כדי דיבור.
 תכ"ד כדי שאלית תלמיד לרב, ואפי' מאה כל אחד בתכ"ד של חברו.

רבי עקיבא אומר: לא בא שלישי בו ומה שנים בו.
 ר"פ לאביי: אלא מעתה לחייב: הרוג יציל - כשהרגו מאחוריו.
 נורב יציל! כשרבעו מאחוריו.
 הרוג ורובע יצילו! אישתיק.

אל רבא: יקום דבר, במקיימי דבר הכתוב מדבר.
 אבי רבי יוסי: כר"א וכו' מה יעשו שני אחים בו.
 רבא: כך אומרים להם: הגעתם לראות או להעיד אי אומרים להעיד אל
 עדותן בטלה. אי אמרי: שבאו לראות, מה יעשו שני אחין
 שראו כאחד שהרג את הנפש
 ריא"ש: הלכה כר' יוסי, ולר"ג: הלכה כרבי.

משנה
 ז:
 היו שנים רואין אותו מחלוז זה ושנים רואין אותו מחלוז זה ואחד
 מתרה בו באמצע,
 בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו - הרי אלו עדות אחת,
 ואם לאו - הרי אלו שתי עדיות,
 לפיכך אם נמצאת אחת מהן וזממת הוא והן נהרגין והשנית פטורה.
 רבי יוסי: לעולם אין נהרגין עד שיהיו שני עדין מתירין בו, העל פי
 שנים עדים.
 ר"א: על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן.

רבי:
 מנין לעדות מיוחדת שהיא פסולה?
 לא יזמת על פי עד אחד' היינו אחד אחד.

ותנח: דאף בזא"ז בחלוז אחד וכ"א ראה כל המעשה ככועל ערוה
 אין מצטרפין.
 רבא: אם היו רואין את המתרה, או המתרה רואה אותן - מצטרפין.
 רבא: מתרה שאמר, אפילו מפי עצמו, ואפילו מפי השד.
 ר"ג: עדות מיוחדת כשרה בממונות, שרק בנפשות לא יזמת על פי עד אחד
 מתקף ר"ז: אלא מעתה, ברני נפשות תציל, אלמתי: הוא והן נהרגין! קשיא.

רבי יוסי אומר: לעולם אין נהרגין עד שיהיו שני עדין מתירין בו וכו'.
 והך: רבי יוסי דהשואא נהרג, מפני שהוא כמועד ומותרת היינו ריב'.
 דתניא ריב': חבר א"צ התראה, שניתנה התראה רק להבחין בין שוגג למזיד
 ע"פ שנים עדים, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן.
 מעשה רבא: שהעמד מתורגמן ללועדים, - ידע עם מה שאמר רק לא ידע להשיבם.
 מעשה דאילעא: ושובת שהיו קרובי הערב. פ"ר: גבי לוח ומלוה רחיקי ניהו,
 אל רבא: הא אי אין ללווה יילכו לערב.

מתני'
 ז:
 מי שנמדר דינו וברת, ובה לפני אותו כ"ד - אין סותרין את דינו.
 כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו: מעידים אנו כאיש פלוני שנמדר
 דינו ככ"ד של פלוני, ופלוני ופלוני עדין - הרי זה יהרג.
 סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ.

סנהדרין התורגת אחד בשבע - נקראת חובלנית.
 רבא: אחד לשבעים שנה.
 ר"ש ור"ע: אילו היינו בסנהדרין - לא נהרג אדם מעולם.
 רשב"י: אף הן מרבין שופכי דמים בישראל.

לפני אותו כ"ד אין סותרין, הא לפני כ"ד אחר סותרין - מחו"ל לא"י
 אבל בחו"ל אף בפני כ"ד אחר - אין סותרין
 דתניא: רב דמשבש' ברת מארץ לחוצה לארץ - אין סותרין את דינו,
 מחו"ל לארץ - סותרין את דינו, מפני זכותה של ארץ ישראל.

סנהדרין נוהגת בארץ ובחו"ל.
 דת"ר: והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם וכו' בכל מושבותיכם'
 - למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחו"ל
 'בשערך' בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל ופלך ובכל עיר,
 ובחו"ל אתה מושיב בכל ופלך ולא בכל עיר.

רבא: ע אומר אחד לשבעים שנה
 איבעיא לה: אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית, או אורת ארעא היא - תיקו.
 ר"פ ור"ע: אילו היינו בסנהדרין - לא נהרג אדם מעולם.
 וכך היו שואלים: ראיתם טריפה או שלם הרג?
 אידל שלם הרג אפשר במקום סייף היה נקב:
 ובכועל את הערוה - ראיתם ממכחול בשפופרת?
 ורבנן: היו דנים כשמאל דמשיראו כמנאפים.

הדרן עלך כיצד העדים